

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Διαπολιτισμικής Μάθησης στην Εκπαίδευση Ενηλίκων (NILE): Διαπιστώσεις και Αποτελέσματα.

Βασιλική Μ. Τσεκούρα
Διευθύντρια Κατάρτισης
ΔΑΦΝΗ Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης

Dr. Beate Schmidt –Behlau
Institute of International Cooperation of the German Adult Education
NILE coordinator

Περίληψη

Στο παρόν άρθρο γίνεται προσπάθεια συνοπτικής παρουσίασης των διεργασιών και αποτελεσμάτων του Ευρωπαϊκού Δικτύου για την Διαπολιτισμική Μάθηση στην Εκπαίδευση Ενηλίκων NILE. Το NILE αφορά στη σύνδεση και αλληλεπίδραση εκπαιδευτικών οργανισμών και πολυπολιτισμικών Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης από 23 Ευρωπαϊκές χώρες με κοινό στόχο την κατανόηση της ποικιλότητας των εθνικών πολιτικών διαπολιτισμικής μάθησης και των στάσεων απέναντι στον Άλλο – τον ξένο - καθώς και των τρόπων με τους οποίους αυτές επηρεάζουν την διαμόρφωση του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος στην πράξη. Η διάδοση των αποτελεσμάτων – ευελπιστούμε ότι - θα προσφέρει στην κοινότητα της Εκπαίδευσης Ενηλίκων χρήσιμο εκπαιδευτικό υλικό για την υλοποίηση Διαπολιτισμικών Εκπαιδευτικών δράσεων και μια αφορμή κριτικού αναστοχασμού στα θέματα συνεργασίας με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και της διαχείρισης της ποικιλότητας στην εκπαιδευτική διαδικασία τόσο στο τυπικό όσο και στο μη τυπικό και άτυπο πεδίο της Δια Βίου Μάθησης .

Summary

The Network on Intercultural Learning in Europe NILE composed of adult learning and diversity media organizations in 23 European countries with the main goal to create a network of Adult educators to focus on understanding how intercultural learning works in different levels , and how overall national policies and attitudes towards foreigners influence the learning environment. The present article especially focuses on the description of the goals of the second period (2005 -2008), the processes , the concepts adopted by the partners and all the instruments that produced in order to contribute to the mainstreaming strategy on different levels of Life Long Learning and also on strengthening cooperation between Adult Education Community and the Diversity Media .

1. Εισαγωγή

Η πρόκληση με την οποία έρχονται αντιμέτωποι όσοι εργάζονται στην Εκπαίδευση και Κατάρτιση είναι η αποτελεσματική διαχείριση της ποικιλότητας (diversity) σε διάφορα επίπεδα και μαθησιακές καταστάσεις, και η συνακόλουθη υιοθέτηση διαπολιτισμικής στάσης που να εγγυάται την εφαρμογή των αρχών του σεβασμού , της ανεκτικότητας και της κατανόησης του Άλλου υπό το πρίσμα της διαφορετικότητας σε εθνοτικό, πολιτισμικό, θρησκευτικό επίπεδο αναφοράς.

Τα παραπάνω αποτέλεσαν την αφορμή και τη συνισταμένη των δραστηριοτήτων του Ευρωπαϊκού Δίκτυου Διαπολιτισμικής Μάθησης στην Εκπαίδευση Ενηλίκων (NILE) και αποτυπώθηκαν στις διεργασίες και τα αποτελέσματα του ομώνυμου σχεδίου , χρηματοδοτούμενου από την Ευρωπαϊκή Δράση για την Εκπαίδευση Ενηλίκων GRUNDTVIG, στα πλαίσια του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ για τα έτη 2002-2005 και 2005 – 2008. Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Διαπολιτισμικής Μάθησης στην Εκπαίδευση Ενηλίκων αποτελεί τη σύμπραξη φορέων και οργανισμών από τον χώρο της Εκπαίδευσης Ενηλίκων και των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης με κύριο σκοπο την ενδεικτική καταγραφή καλών πρακτικών διαπολιτισμικής μάθησης αλλά και της ποικιλότητας των προσεγγίσεων και των εφαρμογών , αποτυπώνοντας κατ’ αυτόν τον τρόπο τη σημαντική συμβολή των συστημάτων Εκπαίδευσης Ενηλίκων στην διαμόρφωση του βαθμού και του επιπέδου συνειδητοποίησης καθώς και των γνώσεων και των δεξιοτήτων που απαιτούνται προκειμένου να επιτευχθεί ένα ικανό επίπεδο σεβασμού , ανεκτικότητας και κατανόησης μεταξύ των ατόμων με διαφορετική πολιτισμική, θρησκευτική , εθνική και γλωσσική ταυτότητα .

Δια του παρόντος κειμένου πρόθεση αποτελεί η παρουσίαση των διεργασιών και των συμπερασμάτων στα οποία κατέληξαν οι εταίροι του Δικτύου κατά τη δεύτερη περίοδο δράσης του και τα οποία προέκυψαν από τις εμπειρίες και τις ανάγκες των εκπαιδευομένων , των εκπαιδευτών και των κοινοτήτων.

Οι στόχοι του NILE για το 2002-2005(πρώτη περίοδο λειτουργίας) αφορούσαν στην

Κατανόηση των διαφορετικών τρόπων εφαρμογής της διαπολιτισμικής μάθησης σε διαφορετικά επίπεδα και καταστάσεις και πως οι εθνικές πολιτικές και στάσεις έναντι των ξένων επηρεάζουν τα περιβάλλοντα μάθησης

Κατανόηση πως οι διαφορετικές ιδεολογίες , ορισμοί, εμπειρίες και εκπαιδευτικές πρακτικές μπορούν να βελτιώσουν την ποιότητα της διαπολιτισμικής μάθησης και διδασκαλίας στην Ευρώπη

Εισήγηση τρόπων ώστε η διαπολιτισμική μάθηση να καταστεί βασικό περιεχόμενο της Δια Βίου Μάθησης μέσω της παρουσίασης συμπερασμάτων και διαπιστώσεων των εμπειριών των συμμετεχόντων.

Δύο εκδόσεις της σειράς Διεθνείς προοπτικές στην Εκπαίδευση Ενηλίκων¹ με την επιμέλεια του Ινστιτούτου Διεθνούς Συνεργασίας της Γερμανικής Ένωσης Εκπαίδευσης Ενηλίκων με τον τίτλο « Adult Education Embracing Diversity” ήτοι « Η εκπαίδευση Ενηλίκων ενστερνίζεται την Ποικιλότητα» είναι το βασικό αποτέλεσμα της πρώτης περιόδου λειτουργίας. Διατίθεται στην αγγλική γλώσσα¹

¹ Διαθέσιμες σε μορφή pdf από : www.dvv-international.de και www.intercultural-learning.net

2. Δεύτερη περίοδος δράσης 2005-2008

Κατά τη δεύτερη περίοδο δράσης του το NILE υιοθέτησε ως βασικούς στόχους την διάδοση καλών πρακτικών διαπολιτισμικής μάθησης μέσω του ιστοχώρου του ², την αποσαφήνιση της ποικιλίας των όρων και των ποικίλων οπτικών συμπεριλαμβανομένων αυτών που αφορούν τους μετανάστες και τις μειονότητες πέρα από το τοπικό ή εθνικό προσδίδοντας την ευρωπαϊκή διάσταση, τον προσδιορισμό των αναγκών που υφηρεύουν σε θέματα ευρωπαϊκής συνεργασίας για την Διαπολιτισμική εκπαίδευση καθώς και την ενδυνάμωση της σχέσης της Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Κοινότητας Ενηλίκων με το χώρο των Μέσων σε θέματα διαπολιτισμικής μάθησης.

Στην προσπάθεια αυτή συμμετείχαν 25 φορείς τους οποίους διακρίνει μεν ετερογένεια, κοινός στόχος των οποίων ωστόσο αποτέλεσε η δραστηριοποίηση τους στον χώρο της Εκπαίδευσης Ενηλίκων με άξονα την προώθηση της διαπολιτισμικότητας, ως εκπαιδευτικής αρχής.

2.1 Εννοιολογικό πλαίσιο

Η έννοια της διαπολιτισμικής μάθησης αποδίδεται με μια ποικιλία ερμηνειών σε συνάρτηση με το κοινωνικοπολιτικό συγκείμενο. Οι συνεργάτες του NILE προκειμένου να οριοθετήσουν τις εργασίες τους εννοιολογικά, υιοθέτησαν την θεώρηση της Διαπολιτισμικής Μάθησης σε ένα ευρύτερο φιλοσοφικό συγκείμενο ως τον όρο που εκφράζει το πώς οι άνθρωποι με διαφορετική πολιτισμική προέλευση μπορεί να γίνουν μέτοχοι της διαδικασίας προβληματισμού και φορείς ευέλικτης στάσης προκειμένου να συμβάλλουν στη γαφύρωση των διαφορών και την ειρηνική συμβίωση.

Η διαδικασία αυτή από μόνη της συνιστά μια βαθιά κοινωνική διεργασία η οποία πραγματοποιείται από τα άτομα σε μια συνεχή και ακατάπαυστη αλληλεπίδραση και με κριτικό αναστοχασμό πάνω σε αντιλήψεις, στάσεις, γνώσεις και συμπεριφορές ποικίλων πολιτισμικών επιρροών.

Κομβική θέση στον προσδιορισμό της έννοιας αποτέλεσε και ο προβληματισμός γύρω από την έννοια **πολιτισμός** και η υιοθέτηση ενός γενικού ορισμού σύμφωνα με τον οποίο «...πολιτισμός είναι το σύστημα των πεποιθήσεων και των γνώσεων που αποδέχεται μια ομάδα ανθρώπων και που περιλαμβάνει (ασύνειδα) προσδοκίες που σχετίζονται με σκέψεις, συναισθήματα και πράξεις. Ο πολιτισμός αποτελείται από υλικά και μη υλικά παράγωγα (γνώσεις, πεποιθήσεις και σύμβολα). Κέντρο του προβληματισμού σε αυτή την θεώρηση του πολιτισμού είναι το **τι οι άνθρωποι σκέφτονται και πράττουν στην καθημερινότητά τους**³.

² www.intercultural-learning.net

³ Methodological Guide, for Implementing Intercultural Learning Activities by NILE© working group, not published yet (2008)

Ο όρος πολιτισμός χρησιμοποιείται επομένως - για να δανειστούμε την αναφορά του Δημοσθένη Αγραφιώτη⁴ - στη θέση του πολιτιστικού μορφώματος (culture) κι αναφέρεται στο συλλογικό και ασυνείδητο υπόστρωμα κάθε κοινωνικής πραγματικότητας , που μεταβιβάζεται μέσω διαδικασιών μάθησης και πραγματώνεται στους κανόνες – γνώμονες της ατομικής και συλλογικής ζωής , τους θεσμούς , τα σχήματα οργάνωσης , τις σημαίνουσες πρακτικές...».

Συνιστά κατά μια έννοια ο πολιτισμός (culture) τη θεωρία εκείνη της κοινωνικής διαδικασίας η οποία δημιουργεί συγκεκριμένους και διαφορετικούς « τρόπους ζωής»...εκδοχή που αναφέρεται και στις αξίες και τα νοήματα που είναι καθημερινά , ρευστά και εφήμερα...⁵

Κατ' επέκταση η έννοια της διαπολιτισμικής δεξιότητας στα πλαίσια εφαρμογής της Διαπολιτισμικής Μάθησης είναι η « ικανότητα του ατόμου να δρά και να σχετίζεται με ταιριαστό και αποτελεσματικό τρόπο σε ποικίλα πολιτιστικά συγκείμενα και να εισέρχεται στην μαθησιακή διαδικασία έχοντας υπόψη ότι μέρος μόνο της μαθησιακής διεργασίας συντελείται ορατά . Ένα μεγάλο μέρος της μάθησης συντελείται στη βάση των αναστοχασμών , των συγκινήσεων που προκαλούνται εσωτερικά (υποδόρια) μετά το πέρας της μαθησιακής εμπειρίας⁶.

2.2 Διεργασίες του Δικτύου NILE

Οι συνεργάτες του NILE εργάστηκαν σε ομάδες με συγκεκριμένο θεματικό περιεχόμενο προκειμένου να απαντήσουν στους στόχους του σχεδίου.

Συγκεκριμένα εργάστηκαν προκειμένου να

- να αξιολογήσουν την δυνατότητα και τους όρους **μεταβιβασιμότητας καλών πρακτικών** από το ένα περιβάλλον σε άλλο ,
- να αναζητήσουν **διδακτικές και μαθησιακές μεθόδους** που να αφορούν στην διαπολιτισμική μάθηση , και που να εφαρμόζονται σε ποικίλομορφες μειονοτικές ή ομάδες μεταναστών,
- να αναζητηθεί ο ρόλος της Εκπαίδευσης Ενηλίκων στις **συνεργασίες με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης** στην προώθηση της κοινωνικής συνοχής και αρμονικής συμβίωσης και αποδοχής του διαφορετικού με όρους εθνοτικής καταγωγής και πολιτισμικής ταυτότητας , ιδιαίτερα σε διαδικασίες κατάρτισης και εκπαίδευσης των εκπαιδευτών
- να σχηματοποιήσουν τρόπους και μεθόδους που συμβάλλουν στην **ανάπτυξη της διαπολιτισμικής δεξιότητας** των εκπαιδευτικών οργανισμών , δηλαδή στην ικανότητά τους να αλλάζουν , να μετασχηματιστούν σε οργανισμούς που μαθαίνουν.

Αποτέλεσμα του συνόλου των εργασιών των ομάδων αποτυπώνονται στα προϊόντα του Δικτύου και περιγράφονται παρακάτω.

⁴ Δ. Αγραφιώτης, Πολιτιστικές Αβεβαιότητες, σελ.119

⁵ Γκεφου –Μαδιανού Δ., Πολιτισμόςκαι Εθνογραφία , σελ 51

⁶ NILE , Methodological guide

3. Αποτελέσματα και Προϊόντα των εργασιών του NILE

Στο παρόν άρθρο, αντικείμενο παρουσίασης θα αποτελέσει κυρίως η περιγραφή των εργαλείων που παρήχθησαν στα πλαίσια της δεύτερης περιόδου δράσης του NILE (2005- 2008) , ώστε να προσφέρουμε σε όσους υλοποιούν διαπολιτισμικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες υλικό προβληματισμού και κριτικού αναστοχασμού, μεθοδολογικής καθοδήγησης σε τεχνικές και προϋποθέσεις εφαρμογής, οπτικοποιημένες καλές πρακτικές καθώς και εργαλεία αυτό αξιολόγησης των εκπαιδευτικών οργανισμών που ενδιαφέρονται να εντάξουν την αρχή της ποικιλότητας και της διαπολιτισμικής μάθησης στον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας τους .

3.1 **Οπτικοποίηση καλών πρακτικών** με την παραγωγή εκπαιδευτικών ταινιών ενσωματωμένων σε ένα DVD-ROM.

Οι συνεργάτες του NILE αφού προσδιόρισαν τα κριτήρια μεταβιβασιμότητας που θα πρέπει να πληρούν οι καλές πρακτικές παρήγαγαν ένα οπτικοακουστικό μέσο (dvd-rom) με τον τίτλο **Transfer** ,το οποίο περιλαμβάνει τρία φιλμ των 10-11 λεπτών στα οποία περιγράφονται τρεις περιπτώσεις διαπολιτισμικής μάθησης με άξονα τα στερεότυπα. «.Θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε τα στερεότυπα κοινωνικές αναπαραστάσεις, μια και διαθέτουν συμβολική, συναισθηματική, πολιτική και ιδεολογική διάσταση. Είναι πολιτισμικές κατασκευές για κάποιες κοινωνικές ομάδες, διαμορφώνονται μέσα από μηχανισμούς εξουσίας, καθώς αντικατοπτρίζουν το κοινωνικό κύρος των κοινωνικών ομάδων και λειτουργούν μέσα από ψυχο-κοινωνικούς δρόμους. Τα στερεότυπα, τέλος, δημιουργούν προσδοκίες για το ποια είναι η αναμενόμενη συμπεριφορά του άλλου, οδηγώντας στο φαινόμενο που ονομάζεται «αντοεκπληρούμενη Προφητεία»⁷.

Συγκεκριμένα συμπεριλαμβάνονται:

1. **TANDEM® VIENNA**⁸: Περίπτωση στην οποία παρακολουθούμε τις αλληλεπιδράσεις που συμβαίνουν στα πλαίσια μιας σειράς διαπολιτισμικών συναντήσεων στον άξονα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μεταξύ 20-25 αστυνομικών αξιωματούχων και ισάριθμων μεταναστών από διάφορες χώρες και τη διαφοροποίηση της στάσης από τα στερεότυπα⁹

2. **Liverpool Community Spirit** : Ο διάλογος και η προσέγγιση του Διαφορετικού Θρησκευτικού βιώματος¹⁰ , όπως αυτός βιώνεται από την τοπική κοινωνία του Liverpool (Αγγλία)

3. **Διαπολιτισμικό Εργαστήρι –Πάτρα** : Εργαστήρια διαλόγου με την προβολή θεματικών ταινιών για το ρατσισμό και την ξενοφοβία , όπου η ποικιλία των ιδιοτήτων και των πολιτιστικών ταυτοτήτων των συμμετεχόντων αποσκοπεί στην αποσόβηση των προκαταλήψεων και στη δημιουργία Κύκλων διαλόγου με τον Άλλο.

⁷ Θ. Δραγώνα , Στερεότυπα και Προκαταλήψεις , στο Κλειδιά και Αντικλειδιά , ΥΠΕΠΘ 2002-2004

⁸ Hirtenlehner M., (2006) , TANDEM® : Cross-cultural exchange between police and Migrants, A process for cross cultural exchange between police officers and migrants, edited by Nancy L.Pearson, The Center for Victims of Torture New Tactics in Human Rights Project ©, 2006

⁹ Θ. Δραγώνα , Στερεότυπα , στο Κλειδιά και Αντικλειδιά , ΥΠΕΠΘ 2002-2004

¹⁰ Nesbitt, E. (2004): Intercultural Education. Ethnographic and Religious Approaches . London: Sussex Academic Press

3.2 *Μεθοδολογικός Οδηγός* Υλοποίησης Διαπολιτισμικών Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων

Σε έρευνα που πραγματοποίησαν οι συνεργάτες του NILE μεταξύ επαγγελματιών της εκπαίδευσης σε διακρατικό επίπεδο, εντοπίστηκαν ανάγκες, αλλά και πρακτικές, οι οποίες συμβάλλουν στην επίτευξη μιας διαπολιτισμικής εκπαιδευτικής συνάντησης και οι οποίες αποτυπώθηκαν σε ένα κείμενο, υπό τη μορφή Μεθοδολογικού Οδηγού. Ο Οδηγός θα είναι διαθέσιμος μέσω του Ιστοχώρου του NILE (www.intercultural-learning.net)

3.3 *Διαπολιτισμικό Περιοδικό* με τον τίτλο «Get Intercultural»

Μια έκτακτη έκδοση όπου περιλαμβάνονται κείμενα στα οποία επαγγελματίες του χώρου των Μέσων¹¹ και όχι μόνο, περιγράφουν τις προκλήσεις και αναλύουν τη δυναμική των Μέσων στην δημιουργία μιας ανοικτής και διαπολιτισμικά καλλιεργημένης κοινωνίας¹². Τα κείμενα θα είναι διαθέσιμα μέχρι τον Σεπτέμβριο σε όλες τις γλώσσες των εταίρων.

3.4 *Εργαλείο Αυτοαξιολόγησης Διαπολιτισμικού Χαρακτήρα των Οργανισμών*
Προκειμένου να συμβάλλουν στον από την βάση διάλογο για την επίτευξη του μετασχηματισμού των οργανισμών σε *οργανισμούς που μαθαίνουν*, οι συνεργάτες του Δικτύου κατασκεύασαν ένα εργαλείο αυτό –φωτογράφισης των ίδιων των εκπαιδευτικών φορέων, ένα είδος αυτοαξιολόγησης προκειμένου να αναστοχαστούν ως προς την διαπολιτισμική τους συμπεριφορά.

4. Συμπεράσματα

Οι συνεργάτες του NILE είναι πεπεισμένοι ότι η Διαπολιτισμική μάθηση θα πρέπει να αποτελέσει βασική αρχή της εκπαίδευσης ενηλίκων που να ενσωματώνεται στις πολιτικές, τα προγράμματα, τις δομές και τις επιμέρους δραστηριότητες ως αναπόσπαστο κομμάτι της διεργασίας οικοδόμησης της κοινωνίας της γνώσης. Ειδικότερα, θα παρατηρούσαμε ότι:

Η διεργασία απόκτησης διαπολιτισμικής δεξιότητας δεν πραγματοποιείται αυτόματα αλλά ακολουθεί στάδια και συγκεκριμένα αφορά από πλευράς του ατόμου, εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου, στην¹³

- **αποδοχή της αρχής** ότι η ανθρώπινη συμπεριφορά είναι πολιτισμικά προσδιορισμένη – **Στάδιο 1**
- **ουδέτερη παρατήρηση** του πολιτιστικού μορφώματος του άλλου χωρίς να υπεισέρχεται σε αξιολογικές κρίσεις – **Στάδιο 2**
- **προσδιορισμό** των πολιτισμικών κριτηρίων του άλλου και την διατύπωση κρίσεων για την αποτελεσματικότητά τους στην συμβολική αλληλεπίδραση – **Στάδιο 3**
- **εμπλουτισμό και την διεύρυνση** του πολιτιστικού του μορφώματος -

Στάδιο 4

¹¹ Mediam'Rad, Focus Media Diversity (2006)Multiple Terminologies, by Panos Paris Insitute & Mediam Rad

¹² NILE©, Get Interculturally, magazine by Media Working Group, (2006).

¹³ Dr. Beate Schmidt –Behlau, NILE coordinator

Η παραπάνω διεργασία επομένως υποδηλώνει ότι το άτομο που διαθέτει διαπολιτισμικές δεξιότητες μπορεί να χρησιμοποιήσει πολιτισμικούς κανόνες με ευέλικτο τρόπο , να υιοθετήσει μετά από κριτική επιλογή νόρμες από άλλα πολιτισμικά μορφώματα και να κάνει τις κατάλληλες επιλογές πολιτισμικά ορθές στις ανάλογες περιστάσεις¹⁴.

Οι συνεργάτες του NILE υπό τον συντονισμό της Dr. Beate Schmidt Behlau (DVV-International) θα συνεχίσουν να εργάζονται στην κατεύθυνση της προώθησης και διερεύνησης εκείνων των προϋποθέσεων που θα συμβάλλουν στην προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ως το πεδίο διαμόρφωσης μιας κοινωνίας ανεκτικότητας , διαλόγου και κριτικής στάσης απέναντι στο Άλλο και το Διαφορετικό.

Για περαιτέρω επικοινωνία και συμμετοχή στις εργασίες του Δικτύου, είναι διαθέσιμη η ιστοσελίδα www.intercultural-learning.net .

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Αγραφιώτης Δ. (1999), *Πολιτιστικές Αβεβαιότητες*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999

Γκέφου-Μαδιανού Δ., (1999) Πολιτισμός και Εθνογραφία , *Από τον Εθνογραφικό Ρεαλισμό στην Πολιτισμική Κριτική*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999

Ξενόγλωσση

Hirtenlehner M., (2006) , TANDEM® : Cross-cultural exchange between police and Migrants, A process for cross cultural exchange between police officers and migrants, edited by Nancy L.Pearson, The Center for Victims of Torture New Tactics in Human Rights Project ©, 2006

Methodological Guide , for Implementing Intercultural Learning Activities by NILE© working group, not published yet (2008)

Dr Schmidt –Behlau B. (2005), in *International Perspectives in Adult Education*, Adult Education Embracing Diversity , Vol 1, Vol 2 by ΠΖ/DVV, 2005

Mediam’Rad, Focus Media Diversity (2006) Multiple Terminologies , by Panos Paris Insitute & Mediam Rad

NILE©, Get Interculturally , magazine by Media Working Group, (2006).

Ιστοσελίδες

(NILE goals and activities)

<http://www.intercultural-learning.net>

(Θ.Δραγώνα, *Στερεότυπα και Προκαταλήψεις*, Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων, ΥΠΕΠΘ Πανεπιστήμιο Αθηνών, ΕΠΕΑΕΚ 2002-2004)

<http://kleidiakaiantikleidia.gr>

Σύντομο βιογραφικό σημείωμα

Η Βασιλική Τσεκούρα γεννήθηκε στο Συδνευ Αυστραλίας.

¹⁴ Ο.π

Έχει σπουδάσει Ιστορία στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και έχει παρακολουθήσει το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Πατρών στην Κατεύθυνση της Εκπαιδευτικής Πολιτικής και του Κοινωνικού Αποκλεισμού. Εργάζεται στην Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Κατάρτιση και συνεργάζεται με φορείς Εκπαίδευσης Ενηλίκων στην Ελλάδα και το Εξωτερικό. Το ενδιαφέρον για την Διαπολιτισμική Μάθηση στοιχειοθετήθηκε ως βίωμα καθώς η ίδια είναι παιδί επαναπατρισθέντων Ελλήνων και εγγονή Προσφύγων της Μικρασιατικής Ανταλλαγής Πληθυσμών.

Beate Schmidt-Behlau, Phd in Educational Sciences from the University of Essen, joined the Institute of International Cooperation of the German Adult Education in 2002 where she is responsible for different European Projects in the SOCRATES-Grundtvig field. Her focus lies on intercultural and religious diversity issues, education for European citizenship, migration, integration and human rights. She also works as a trainer in the field of intercultural communication.

Contact : Schmidt-behlau@iiz-dvv.de